

Jan Lipold (1941)

článek pro švýcarský časopis STUBETE (4-2005) – překlad do češtiny

Vážení čtenáři, přijměte prosím krásný jarní pozdrav z Prahy a z celé České republiky. Jsem tady s další zprávou o stavu české a moravské dechové hudby. Povím hned v úvodu, že je to stav dobrý, jak dokazují mnohé koncerty a veliká, jedním zrakem takřka nepřehledná řada orchestrů, které ji u nás hrají, ať už jsou to soubory profesionální nebo amatérské. Svědectví o tom jsem nedávno v tisku četl dokonce od našeho zpěváka číslo 1, od Karla Gotta, který zvláště v zahraničí nejednou zpíval a zpívá i písničky tohoto žánru. Například němečtí kapelníci prý mu říkají, že kdykoli u nás byli na nějakém festivalu dechovek a pozorovali a poslouchali ty naše, viděli a slyšeli, že ačkoli sami hrají úplně stejnou muziku, tak ti naši hráči prý to válejí "nějak jinak". Nám už to dávno není divné, čeští muzikanti mají zkrátka dechovou hudbu takřečeno v krvi. Zvláště teď přichází zas jejich pravý čas, už je tady totiž zas doba letních festivalů, ve které snad doslova týden co týden se milovníci dechovky někde sejdou, ve městech i vesničkách, a budou naši dechovku hrát a poslouchat. Jen namátkou mohu uvést už v květnu Vačkářův Zbiroh (Václav Vačkář, skladatel - 1881 až 1954), Festival dechových hudeb v Moravských Budějovicích (pojmenovaný po svém zakladateli Miroslavu Kratochvílovi) či Olomoucký kvítek, v červnu pak Žatecký Hopfest, dvoudenní Hraj, kapelo, hraj v hlavním městě Praha a v polovině července letos už 11.ročník rovněž dvoudenní Kubešovy Soběslavi na počest skladatele Ladislava Kubeše. A jméno této legendy české lidové hudby mě vede ke jménu jinému, hlavnímu námětu tohoto dopisu, k Janu Lipoldovi. Krk na to dám, že jeho písničky budou letos znít nejen na všech výše zmíněných, ale také na ostatních koncertech a festivalech, co jich jen bude. Ačkoli je to člověk nesmírně plachý a nikam se nevtírá, jeho skladby jsou o to žádanější. A jakou že má spojitost s Kubešem? Považuje se za jeho žáka. Jsem přesvědčen, že kdyby dnes jeho učitel (ale on se měl spíš jen za staršího zkušenějšího rádce) mohl z nebes vydat Janu Lipoldovi vysvědčení, bez váhání by mu na ně napsal jedničku s vykřičníkem. Nebo s několika hvězdičkami. Jan Lipold se narodil v srpnu válečného roku 1941, ale šest křížků na zádech ho nijak netíží, rozhodně se necítí jako důchodce, a třebaže už aktivně nehraje, o to víc skládá a upravuje pro celou řadu kapel, převážně jihočeských. Pochází od lázeňského města Třeboně - narodil se a dodnes žije v obci jménem Stříbřec, obávám se, že pro vás ve Švýcarsku nevyslovitelném. (Ostatně ujišťuji vás, že i mnozí našinci s ním mají potíže.) Ale vesnička Stříbřec má dlouhou historii, její existence se datuje už asi od roku 1370. Zajímavé je, že jeho hudební nadání muselo přijít odněkud z nebe, neboť u nich doma se nikdy nemuzicírovalo, nebyl na to čas, rodiče byli prostí zemědělci. Rádi si ale zazpívali, zvláště otec, který by býval chtěl muzikantem být, ale osud mu to nedopřál. A tak když synek už v útlém mládí projevil o hudbu zájem, moudře

mu nebránili. Tatínek ho jednoho dne dovedl do nedalekého městečka Stráž nad Nežárkou (mimoходом proslaveného tím, že v něm vlastnila zámeček slavná česká sopranistka světové proslulosti Ema Destinnová, která tam bydlela až do roku 1930) a tam se ho ujal pan kapelník Smrčka, jenž rozhodl, že se chlapec bude učit na housle. To bylo pro mladíčka trochu zklamání, protože toužil po nějakém plechovém dechovém nástroji. Ale jeho zkušený první učitel věděl, co dělá, když mu řekl: "Housle jsou základ, a někdy se ti to může hodit. Na dechový nástroj máš čas, až budeš mít sílu." Dnes to sám Jan Lipold komentuje s pochopením takto: "Ono to v dobách pana kapelníka mělo velký praktický význam, protože když tenkrát muzikanty v jeho věku (a dnes v mém) začaly zvolna opouštět zuby a trubky nebo pozouny si s nimi hrály, jak samy chtěly, ještě rádi se vracívali k nástrojům smyčcovým, aby nemuseli praktickou muziku opustit úplně a mohli tak dál nacházet uplatnění." Koneckonců ty prvotní housle znamenaly stejně jen odklad, protože už po třech letech se žák přece jen dostal k pozounu a k baskřídlovce. Záhy potom se spolužáky založil první dechovou kapelu, byť trvala jen rok, protože pak něj čekala povinná vojenská služba. Na tu se z mladých u nás málokdo málokdy těšil, ale Lipolda tam na ní čekal vojenský taneční orchestr, ve kterém nadšený muzikant získával další a další zkušenosti. Jeho pozoun se v něm ozýval celé dva roky. A život šel dál. Po vojně s kamarády obnovili tu předvojenskou kapelu, nazvanou podle sousední vesnice Lásenice Lásenička. Byla v 60. letech minulého století v jižních Čechách velmi populární a úspěšná a Lipold se stal záhy i jejím kapelníkem. V té době ovšem musel mít u nás ve státě jakýkoli divadelní či hudební soubor svého úředně schváleného zřizovatele, soukromé podniky ani orchestry se netolerovaly, a tak se stalo, že se Lásenička změnila na Vajgarku, poněvadž jejím zřizovatelem se stalo Městské kulturní středisko v Jindřichově Hradci, kde je rybník Vajgar. V té době však už Lipold chodil souběžně hrát na trombon také do orchestru Třeboňská 12, se kterým zažíval úspěch za úspěchem, a to už po mnoho roků nejen jako výkonný hudebník, ale také jako autor-skladatel. První pokusy vznikaly už někdy před čtyřiceti lety, v průběhu času jich pochopitelně přibývalo, a tak tady se můj dopis obloukem vrací k Ladislavu Kubešovi. Přepíšu sem pro vás doslova to, co mi Jan Lipold letos v dubnu vyprávěl: "Mé skládání formovalo dlouholeté přátelství a spolupráce s předním jihočeským skladatelem Ladislavem Kubešem. Jeho invence a zvláštní cit pro jihočeskou lidovou píseň mi doslova učarovaly. Často jsem ho navštěvoval a konzultoval s ním svoje skladby. Vždy, a to nebývá v této profesi pravidlem, našel si pro mě čas a obětavě a nezištně, to bych rád zdůraznil, že nezištně, poradil a pomohl. I když sám už byl dávno hvězdou, a nejen v jižních Čechách, ale i v zahraničí, nikdy ze sebe hvězdu nedělal a zůstal až do konce života skromným a slušným člověkem." Tady bych pro změnu zas já rád zdůraznil, že i v tomto ohledu kráčí Jan Lipold v Kubešových stopách. A naštěstí to o něm můžu napsat jen s

jedinou změnou, totiž v přítomném čase. Jak zapáleně, bez ohledu na čas a na jiné běžné starosti asi oba muzikanti prožívali svá setkání, dosvědčila mi nedávno sama paní Kubešová-vdova. Abyste její vzpomínce porozuměli, musím předeslat, že v době tzv. socialismu se u nás jen těžko sháněli řemeslníci, a tak nebylo nic výjimečného, když se z českých lidí stávali kutilové, samozásobitelé a jen zkušeností vyučení amatérští řemeslníci. Vyprávěla, že když Kubešovi potřebovali ve svém domku v Žišově u Soběslavi udělat novou vodní instalaci, mladší kamarád Lipold se nabídl s pomocí. Nakreslil na zeď směry nových rozvodů trubek a Kubeš senior podle nich vysekával do zdi rýhy. Přitom ovšem debatovali o hudbě, připravovali nějaký autorský koncert, a Kubeš si vzpomněl na skladbu, kterou Lipold neznal. Co tedy udělal? Požádal ho, aby mu pomohl odtáhnout skříň, která kvůli probíhajícím pracím bránila cestě k pianinu, odkryl deky, jež měly nástroj chránit před prachem, sedl na otáčecí kulatou stoličku a hrál, prach neprach, voda nevoda, trubky netrubky. Když to manželka kdesi venku na dvorku zaslechla, bylo to nad její chápání a přiběhla dovnitř s podezřením, že se manžel snad už opravdu minul s rozumem. Oba provinilí rádobyřemeslníci, ale zato nadšení muzikanti, nevěděli, kam s očima a co s rukama, a tak raději mlčeli a hryzli rty, až se nakonec všichni tři i s pohoršenou paní museli dát do osvobozujícího smíchu. Trochu jsem tím odbočil, ale mám za to, že to dokresluje nádhernou hudební posedlost a bezelstnost obou kamarádů. Abych však dokončil portrét Jana Lipolda: Vyjmenovávám názvy jeho písniček - nejčastěji spolupracuje s textařem Zdeňkem Benešem, jenž je sám výkonným muzikantem, hraje s hasičskou kapelou Božejáci na křídlovku - to je pro vás ve Švýcarsku zbytečné, a tak aspoň vězte, že už za ně získal mnohá ocenění nejen od prostých posluchačů, ale také oficiálně. Naposled to byla jedna z cen udělených valčíku "Za mamčinu lásku" v celoroční písničkové soutěži Českého rozhlasu a jeho každotýdenního pořadu Dechovková hitparáda. Je to jistě důsledek snahy, kterou Jan Lipold za svého spolupracovníka Beneše i za celou řadu dalších textařů, s nimiž se kdy spojil, vyjádřil slovy: "Usilujeme o to, aby naše prosté písničky pronikaly do povědomí těch lidí, kterým jsou určeny. Aby si je zpívali, vždyť od toho přece písničky jsou, proto vznikají." Mám chuť k tomu dodat: ano, tak jako je čas radosti a čas smutku, tak je také čas na jedné straně třeba symfonie nebo opery, a na druhé straně čas jednoduché líbivé písničky. Obojí pomáhá lidem žít a aspoň o trochu víc pochopit sebe samy. Přál bych vám, abyste i vy mohli některé písně Jana Lipolda poznat. Jsem přesvědčen, že byste jim porozuměli bez ohledu na státní či jazykové hranice. A protože jsem optimista, dodávám: co není, může být. Koneckonců, CD nosiče se přece dají snadno vozit třeba přes celý svět. A my od sebe navzájem nejsme tak daleko. Přeji vám to nejkrásnější jaro a radostný vstup do léta. Srdečně zdraví

Jan Podhorský.

P.S.

Dodatkem jako vždy ještě několik aktualit. První mě napadá v souvislosti s blížící se 11.Kubešovou Soběslaví, a to, že více než dvouhodinový záznam z minulého jubilejního 10.ročníku vyšel na videokazetě VHS PAL. Je na ní k vidění a k slyšení 16 dechových orchestrů, z toho tři zahraniční. Také nové CD svérázné jihočeské kapely Babouci už je na světě - jmenuje se Okolo naší vsi. A jeden z nejpopulárnějších českých dechových orchestrů, Veselka Ladislava Kubeše ml. (však právě ona uvedla svými nahrávkami skladby výše portrétovaného Jana Lipolda v širší celonárodní známost), natáčí nové album k 60.narozeninám Josefa Vejvody, syna Jaromíra Vejvody, autora světoznámé slavné polky Rosamunde či Beer Barrell Polky. Budou na něm skladby jak jubilentovy, tak jeho otce, a z druhé strany časové úsečky i něco od jejich dcery a vnučky v jedné osobě, Moniky Vejvodové. A ještě bonbonek: nedávno jsem slyšel z Českého rozhlasu Praha pár písniček našeho žánru dokonce v čase okolo poledne, což je skoro revoluční čin, a tak si troufale říkám, že se dechovce i v tzv.médiích blýská na lepší, ba snad dokonce dobré časy.